REKOMENDACIJOS

KOMISIJOS REKOMENDACIJA (ES) 2021/1534

2021 m. rugsėjo 16 d.

dėl žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugos, saugumo ir įgalėjimo užtikrinimo Europos Sąjungoje

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį,

kadangi:

(1) kaip įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje, ES grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms. Tai apima pagarbą žiniasklaidos laisvei ir pliuralizmui bei teisę į saviraiškos laisvę ir tam reikia nuolatinių pastangų apsaugoti laisvą, pliuralistinę ir nepriklausomą žiniasklaidą – pagrindinį demokratinių sistemų ir teisinės valstybės elementą;

(2) ES ir jos valstybių narių pareiga gerbti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą taip pat grindžiama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 11 straipsniu. Tame pačiame straipsnyje įtvirtinta teisė į saviraiškos laisvę apima laisvę turėti savo įsitikinimus, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijoms nekliudant ir nepaisant valstybių sienų ([1]). Kartu šie principai ir teisės reiškia, kad piliečiams turėtų būti suteikta galimybė naudotis įvairiais informacijos ir nuomonių šaltiniais, kuriais remdamiesi jie galėtų susidaryti nuomonę, stebėti vyriausybių veiklą ir gauti reikiamos informacijos, kad galėtų laisvai pasinaudoti savo balsavimo teise. Valstybių narių pareiga – teisinėmis, administracinėmis ir praktinėmis priemonėmis užtikrinti palankią aplinką žiniasklaidai ir žurnalistams ([2]);

(3) plačiai pripažįstama, kad ES yra viena saugiausių erdvių žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams ([3]). Tačiau pastaraisiais metais didėjantis grasinimų susidoroti fiziškai, teisinėmis priemonėmis ir internetinių grasinimų žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams bei išpuolių prieš juos skaičius, patvirtintas, be kita ko, Komisijos 2020 ir 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose ([4]), kelia nerimą ([5]). ES valstybėse narėse toliau daugėjo pranešimų, susijusių su išpuoliais, agresija prieš žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus ir priekabiavimu prie jų ([6]). 2015 m. Prancūzijoje įvykdytas teroristinis išpuolis prieš savaitraštį *Charlie Hebdo*, per kurį žuvo 12 žmonių, tiriamosios žurnalistikos atstovų – Daphnės Caruanos Galizios (2017 m. Maltoje), Jáno Kuciako ir jo sužadėtinės Martinos Kušnírovos (2018 m. Slovakijoje) – nužudymai buvo akivaizdūs pavojaus signalai, raginantys gerinti žurnalistų apsaugą ([7]). Poreikį spręsti žurnalistų saugumo klausimą visoje ES dar labiau išryškino neseniai įvykę šiuo metu tiriami įvykiai, pavyzdžiui, Graikijos žurnalisto Giorgioso Karaivazo nužudymas ir Nyderlandų žurnalisto Peterio R. de Vrieso nužudymas 2021 m.;

(4) Europos demokratijos veiksmų plane ([8]) Komisija pateikė plataus užmojo veiksmų planą, kuriuo siekiama piliečiams suteikti daugiau galių ir kurti atsparesnę demokratiją visoje ES, ir pabrėžė, kad laisva ir pliuralistinė žiniasklaida ypatingai svarbi, siekiant padėti piliečiams priimti pagrįstus sprendimus ir kovojant su dezinformacija. Šiuo tikslu Europos demokratijos veiksmų plane numatyta nemažai konkrečių rezultatų, kuriais siekiama remti ir apsaugoti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, įskaitant šią rekomendaciją ir būsimą Komisijos iniciatyvą, kuria siekiama spręsti strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (toliau – SLAPP) problemą;

([1]) Remiantis Europos Tarybos Europos Žmogaus Teisių Teismo aiškinimu, ši laisvė taip pat įtvirtinta Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnyje.
([2]) Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės, įgyvendindamos ES teisę, gerbia ir skatina gerbti Chartijoje įtvirtintas teises ir principus.
([3]) 2020 m. pasaulio spaudos laisvės indeksas.
([4]) COM(2020) 580 *final*, 2020 m. rugsėjo 30 d., COM(2021) 700 *final*, 2021 m. liepos 20 d.
([5]) Taip pat patvirtinta 2020 ir 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitose. Žr. https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/.
([6]) Europos Tarybos platforma žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti.
([7]) UNESCO nužudytų žurnalistų observatorija.
([8]) COM(2020) 790 *final*, 2020 m. gruodžio 3 d.

(5) šia rekomendacija papildoma Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva ([9]) ir Komisijos pasiūlymas dėl Skaitmeninių paslaugų akto ([10]), kuriais siekiama apsaugoti audiovizualinės žiniasklaidos turinio žiūrovus ir visus skaitmeninių paslaugų naudotojus visoje ES. Rekomendacija taip pat papildomas Žiniasklaidos bei garso ir vaizdo srities veiksmų planas ([11]), kuriame pateikiamos audiovizualinio ir žiniasklaidos sektorių gaivinimo ir transformacijos gairės, ir Komunikatas „Skaitmeninės politikos kelrodis“ ([12]), kuriame pabrėžiama, kad Europos požiūris į skaitmeninę visuomenę turi būti grindžiamas visapusiška pagarba ES pagrindinėms teisėms, įskaitant saviraiškos laisvę. Rekomendacija grindžiama kasmetinių teisinės valstybės principo taikymo ataskaitų, kuriose analizuojama teisinės valstybės principo taikymo būklė ES ir jos valstybėse narėse, ypač žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo srityje, išvadomis. Šioje rekomendacijoje valstybėms narėms pateikiama rekomendacijų, kaip, be kita ko, kovoti su grėsmėmis, nurodytomis Komisijos 2020 ir 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose;

(6) ši rekomendacija yra visiškai suderinta su 2020–2025 m. ES strategija dėl nusikaltimų aukų teisių ([13]) ir 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija ([14]), platesnio pobūdžio Komisijos veiksmais lygybės srityje, visų pirma 2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategija ([15]), 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planu ([16]), Integracijos ir įtraukties veiksmų planu ([17]), 2020–2030 m. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiu planu ([18]) ir Neįgaliųjų teisių strategija ([19]). Rekomendacija taip pat visiškai suderinta su išorės veiksmų politikos dokumentais, pavyzdžiui, 2020–2024 m. ES žmogaus teisių ir demokratijos veiksmų planu ([20]), ES žmogaus teisių gairėmis dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime ([21])ir Trečiuoju ES lyčių lygybės veiksmų planu ([22]), ir taip padeda didinti vidaus ir išorės politikos nuoseklumą; ES išorės veiksmų pagrindinių teisių srityje tvirtumas grindžiamas tuo, kaip ES puoselėja ir stiprina savo demokratinius pamatus Sąjungoje;

(7) Komisija teikia finansinę paramą žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams įgyvendindama žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo srities projektus ES ir trečiosiose šalyse. Antai nuo 2014 m. Komisija bendrai finansuoja Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos projektą, kurį vykdant analizuojama rizika žiniasklaidos laisvei ir pliuralizmui visoje Europoje ir teikiama informacija apie saviraiškos laisvės, žurnalistų saugumo ir žurnalistų darbo sąlygų užtikrinimo mechanizmus. Komisija yra įsipareigojusi ir toliau remti tokius projektus, visų pirma pagal programą „Kūrybiška Europa“;

(8) Europos Parlamentas aktyviai pasisakė už Sąjungos aktyvesnius veiksmus žurnalistams apsaugoti. 2020 m. lapkričio 25 d. pranešime ([23]) Parlamentas dar kartą išreiškė didelį susirūpinimą dėl žiniasklaidos laisvės padėties ES, atsižvelgdamas į vis dar pasitaikančius žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų užgauliojimo ir išpuolių prieš juos atvejus. 2021 m. balandžio 29 d. rezoliucijoje ([24]) Parlamentas pažymėjo, kad tiriamosios žurnalistikos atstovų ir informatorių apsauga ([25]) yra svarbiausias visuomenės interesas, o 2021 m. birželio 24 d. rezoliucijoje Parlamentas taip pat pabrėžė savo susirūpinimą dėl fizinių, psichologinių ir ekonominių grasinimų žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos sektoriaus darbuotojams ES ([26]);

([9]) 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (OL L 303, 2018 11 28, p. 69).

([10]) COM(2020) 825 *final*, 2020 m. gruodžio 15 d.

([11]) COM(2020) 784 *final*, 2020 m. gruodžio 3 d.

([12]) COM(2021) 118 *final*, 2021 m. kovo 9 d. Šiame komunikate taip pat teigiama, kad galimybė darbuotojams įgyti naujų specializuotų skaitmeninių įgūdžių yra būtina aktyvaus dalyvavimo skaitmeniniame dešimtmetyje sąlyga.

([13]) COM(2020) 258 *final*, 2020 m. birželio 24 d.

([14]) COM(2020) 152 *final*, 2020 m. kovo 5 d.

([15]) COM(2020) 698 *final*, 2020 m. lapkričio 12 d.

([16]) COM(2020) 565 *final*, 2020 m. rugsėjo 18 d.

([17]) COM(2020) 758 *final*, 2020 m. lapkričio 24 d.

([18]) COM(2020) 620 *final*, 2020 m. spalio 7 d.

([19]) COM(2021) 101 *final*, 2021 m. kovo 3 d.

([20]) 2020 m. Tarybos išvados dėl 2020–2024 m. ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12848-2020-INIT/lt/pdf.

([21]) 2014 m. Tarybos žmogaus teisių gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime, https://www.consilium.europa.eu/media/28348/142549.pdf.

([22]) JOIN(2020) 17 *final*, 2020 m. lapkričio 25 d.

([23]) PE652.307v02-00.

([24]) P9_TA (2021)0148.

([25]) Reikėtų pažymėti, kad 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos (OL L 305, 2019 11 26, p. 17), buvo priimta 2019 m. spalio 23 d. ir įsigaliojo 2019 m. gruodžio 16 d. Valstybės narės ją turi perkelti į savo nacionalinę sistemą iki 2021 m. gruodžio 17 d. Direktyva visoje ES nustatomi bendri informatorių, kurie praneša apie ES teisės pažeidimus savo darbdaviui, apsaugos standartai.

([26]) P9_TA (2021)0313.

(9) 2016 m. Europos Tarybos rekomendacijoje dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos veiklos vykdytojų saugumo ([27]), kuri pagrįsta Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) reikalavimais ir atitinkama Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, nustatyti išsamūs šios srities standartai. Rekomendacijoje pateiktos plataus masto gairės dėl prevencijos, apsaugos ir persekiojimo bei skatinama skleisti informaciją, užtikrinti švietimą ir didinti informuotumą. Tačiau 2018 m. kovo 28 d. Europos Tarybos Žiniasklaidos ir informacinės visuomenės iniciatyvinio komiteto priimtoje įgyvendinimo strategijoje pabrėžiama, kad būtina skubiai siekti tolesnės pažangos taikant rekomendaciją ([28]). Europos Tarybos platformoje žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti ([29]) registruojama vis daugiau pranešimų apie išpuolius prieš žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus arba prieš juos nukreiptą agresiją. Europos Tarybos konvencijoje dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ([30]) numatyti standartai taip pat labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad žurnalistai turėtų visas galimybes susipažinti su vieša informacija, reikalinga jų darbui atlikti. Šia rekomendacija siekiama padėti įgyvendinti Europos Tarybos standartus, visų pirma 2016 m. Rekomendaciją dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos veiklos vykdytojų saugumo;

(10) rengdama šią rekomendaciją, Komisija 2021 m. kovo mėn. Europos naujienų žiniasklaidos forume ([31]) vykdė struktūrinį dialogą, kuriame dalyvavo žurnalistai, žurnalistų asociacijos, žiniasklaidos tarybos, naujienų žiniasklaidos bendrovės, teisėsaugos institucijos, Europos Parlamento nariai, valstybių narių ir jų reguliavimo institucijų atstovai ir tarptautinės organizacijos;

(11) šia rekomendacija Komisija siekia didinti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą ES – skatinti bendras ir koordinuotas valstybių narių pastangas gerinti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugą, saugumą ir įgalėjimą. Toks koordinuotas požiūris, taikomas visiems pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams valstybių narių ir ES lygmeniu, taip pat atitinkamose tarptautinėse organizacijose, yra būtinas siekiant užtikrinti, kad žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai galėtų saugiai ir veiksmingai vykdyti savo profesinę veiklą Europoje;

(12) siekiant užtikrinti ir apsaugoti žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams palankią aplinką, rekomendacijoje aptariami įvairūs klausimai, susiję su skirtingais pagrindiniais jos aspektais. Jie apima horizontaliąsias rekomendacijas dėl veiksmingo baudžiamojo persekiojimo už nusikalstamas veikas, bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis, greitojo reagavimo mechanizmų, mokymo, galimybės susipažinti su informacija ir patekti į renginius, taip pat ekonominės ir socialinės apsaugos. Be to, į rekomendaciją įtrauktos konkrečios rekomendacijos, susijusios su protestais ir demonstracijomis, saugumu internete ir skaitmeniniu įgalėjimu, taip pat su žurnalisčių, mažumų grupėms priklausančių žurnalistų ar žurnalistų, rengiančių pranešimus lygybės klausimais, padėtimi;

(13) bauginimas, fizinis ir psichologinis smurtas, neteisėti areštai ir savavališkas sulaikymas, neteisėtas sekimas, smurtas dėl lyties, priekabiavimas ar diskriminaciniai išpuoliai internete ir realiame gyvenime yra tik keli grėsmių žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams pavyzdžiai. Valdžios institucijos privalo apsaugoti saviraiškos laisvę ir užtikrinti žurnalistų saugumą: užtikrinti tinkamą teisinę aplinką, rimtai vertinti nusikalstamumo grėsmes žurnalistams, aktyviai traukti bet kokių išpuolių kaltininkus baudžiamojon atsakomybėn ir užtikrinti tinkamą tyrimą bei tolesnius veiksmus, įskaitant veiksmingų, proporcingų ir atgrasančių sankcijų taikymą. Labai svarbu garantuoti kruopštų, nešališką, nepriklausomą, skaidrų ir savalaikį nusikaltimų prieš žurnalistus tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą už juos. Siekdamos padidinti kompetentingų institucijų atliekamų tyrimų veiksmingumą, valstybių narių valdžios institucijos, bendradarbiaudamos su žurnalistų atstovais, galėtų apsvarstyti galimybę policijos pajėgose įsteigti specialius padalinius, kurie tirtų nusikaltimus prieš žurnalistus ([32]). Sėkmingą teismo proceso baigtį taip pat būtų galima užtikrinti paskyrus ir išmokius koordinatorius prokuratūrose ir teismuose. Be to, labai svarbios žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų, kurių saugumui gresia pavojus, apsaugos priemonės. Kadangi nusikaltimai prieš žurnalistus

([27]) CM/Rec(2016)4.

([28]) Rekomendacijos CM/Rec(2016)4 dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos veiklos vykdytojų saugumo įgyvendinimo vadovas.

([29]) https://www.coe.int/en/web/media-freedom. Atsižvelgiant į žemą valstybių narių aktyvumo lygį, reikia imtis tolesnių veiksmų.

([30]) Europos Tarybos konvencija dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/205.

([31]) Europos naujienų žiniasklaidos forumą Komisija sukūrė pagal Žiniasklaidos bei garso ir vaizdo srities veiksmų planą, siekdama sustiprinti bendradarbiavimą su suinteresuotais subjektais su žiniasklaida susijusiais klausimais.

([32]) UNESCO/IAP, *Guidelines for Prosecutors on Cases of Crimes against Journalists*.

gali būti ir tarptautinio pobūdžio, valstybės narės turėtų visapusiškai pasinaudoti esamomis Europos teisinio bendradarbiavimo sistemomis ir prireikus prašyti specializuotų Europos agentūrų, tokių kaip Europolas ir Eurojustas, paramos. Komisijos pasiūlyme dėl Europolo įgaliojimų sustiprinimo ([33]) Europolui suteikiami įgaliojimai konkrečiais atvejais, kai Europolas mano, kad turėtų būti pradėtas nusikalstamų veikų tyrimas, prašyti valstybės narės kompetentingų institucijų pradėti, vykdyti arba koordinuoti Sąjungos politikos bendriems interesams poveikio turinčio nusikaltimo tyrimą, net jeigu atitinkamas nusikaltimas nėra tarpvalstybinio pobūdžio;

(14) sklandžiu, veiksmingu ir tinkamu žurnalistų, kitų žiniasklaidos specialistų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimu galėtų būti užtikrinta geresnė grasinimų ir išpuolių prevencija. Valstybės narės turėtų nustatyti atskirų žurnalistų, žurnalistų asociacijų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo sistemas ir aktyviai skatinti jų dialogą ([34]), įtraukiant žiniasklaidos savireguliavimo įstaigas (žiniasklaidos ir spaudos tarybas). Toks bendradarbiavimas galėtų apimti bendrų koordinavimo centrų, suformuotų iš teisėsaugos institucijų ir žurnalistų atstovų, steigimą ([35]). Bendri koordinavimo centrai turėtų glaudžiai bendradarbiauti su specializuotomis paramos nusikaltimų aukoms tarnybomis, kurios yra labai svarbios užtikrinant nusikaltimų aukomis tapusių žurnalistų saugumą ir psichologinę gerovę;

(15) nuo teisėsaugos institucijų nepriklausomų paramos ir informacijos centrų steigimas bei greitojo reagavimo ir išankstinio perspėjimo mechanizmų kūrimas yra labai svarbus paramos žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, tapusiems fizinių ir internetinių išpuolių taikiniais, sistemos elementas. Tokie informacijos centrai turėtų būti nemokami, lengvai prieinami žurnalistams (o prireikus ir jų šeimoms) ir veikti skaidriai. Kaip reikalaujama Direktyvoje 2012/29/ES ([36]), kiekvienas nuo nusikaltimo nukentėjęs asmuo turi teisę gauti paramą ir apsaugą pagal savo individualius poreikius. Valstybės narės turėtų imtis priemonių, kad įsteigtų ir išlaikytų specializuotas paramos tarnybas, visų pirma informacijos centrus, kuriuose būtų teikiamos konsultavimo paslaugos, teisinės konsultacijos ir psichologinė pagalba, taip pat prieglaudas ar bet kokias kitas tinkamas apgyvendinimo vietas žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, tapusiems nusikaltimų aukomis. Tokie informacijos centrai taip pat turėtų atlikti skaitmeninių prieglaudų funkciją ir teikti skaitmeninio saugumo srities paramą, įskaitant, jei įmanoma, kibernetinio saugumo ekspertines žinias. Jie turėtų teikti paramą žurnalistams ir naujienų tarnyboms, kad jie galėtų kovoti su internetiniais grasinimais žurnalistams ir priekabiavimu prie jų, įskaitant grasinimus ir priekabiavimą dėl jų lyties, seksualinės orientacijos, etninės ar socialinės kilmės ar kitų Chartijos 21 straipsnyje išvardytų priežasčių. Kad greitojo reagavimo ir išankstinio perspėjimo mechanizmai veiktų efektyviai, reikalingas stabilus ir pakankamas šias funkcijas vykdančių subjektų finansavimas ([37]);

(16) kad žurnalistai galėtų atlikti savo svarbias funkcijas veiksmo vietoje, nacionaliniu lygmeniu būtina sukurti patikimą apsaugos priemonių sistemą, visų pirma susijusią su galimybės patekti į renginių vietas, prieigos prie informacijos šaltinių ir galimybės pranešti apie visuomeninės svarbos įvykius suteikimu ([38]). Valstybių narių valdžios institucijos turėtų sumažinti riziką, kad bus savavališkai atsisakyta akredituoti arba registruoti žurnalistus arba kad bus taikomos sudėtingos registracijos ir akreditavimo sistemos ar procedūros, kurios galėtų užkirsti kelią žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams veiksmingai atlikti darbą ir kartu nepagrįstai, diskriminuojančiai ar neproporcingai apriboti laisvę teikti žurnalistines paslaugas. Tai labai svarbu siekiant užtikrinti palankią aplinką saviraiškos laisvei, taip pat žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų dalyvavimą viešuose debatuose teisėto viešojo intereso klausimais;

(17) kad žurnalistai galėtų dirbti savo darbą, jiems būtina užtikrinti galimybę susipažinti su dokumentais ir informacija, įskaitant oficialias interneto svetaines, ir laiku gauti atsakymus. Nors galimybė susipažinti su informacija garantuojama pagal įstatymą visose valstybėse narėse, daugeliu atvejų vis dar kyla praktinių kliūčių ([39]). Be to, COVID-19 pandemijos metu priimti nepaprastosios padėties teisės aktai, skirti kovai su dezinformacija, į kuriuos buvo įtrauktos atitinkamos baudžiamosios teisės normos, tam tikrais atvejais turėjo atgrasomąjį poveikį žurnalistų darbui ([40]). Tokios nuostatos galėtų būti laikomos nepagrįstu, diskriminaciniu ar neproporcingu laisvės teikti

([33]) COM(2020) 796 *final*, 2020 m. gruodžio 9 d.
([34]) Pvz., Spaudos laisvės policijos kodeksas (*Press Freedom Police Codex*).
([35]) Pvz., protokolas „Saugi žiniasklaida“ (*PersVeilig*) Nyderlanduose ir koordinavimo centras Italijoje, tiriantis žurnalistų bauginimo reiškinį.
([36]) 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14, p. 57).
([37]) ES lygmeniu Komisija remia visos Europos greitojo reagavimo į spaudos ir žiniasklaidos laisvės pažeidimus mechanizmą, įgyvendindama specialų bandomąjį projektą, https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/pilot-project-europe-wide-response-mechanism-violation-press-and-media-freedom.
([38]) Venecijos komisijos ir ESBO ir Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro gairės dėl taikių susirinkimų laisvės.
([39]) 2021 m. Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Visų pirma duomenų apsaugos taisyklės gali būti naudojamos kaip pretekstas apriboti prieigą prie informacijos tam tikrose valstybėse narėse.
([40]) IPI, *COVID-19 Press Freedom Tracker*.

žurnalistines paslaugas apribojimu. Komunikate „Kova su dezinformacija apie COVID-19“ ([41]) Komisija pažymėjo, kad įstatymai, kuriuose šie nusikaltimai apibrėžiami pernelyg plačiai arba kuriuose buvo numatytos neproporcingos sankcijos, gali suvaržyti šaltinių norą kalbėtis su žurnalistais ir lemti savicenzūrą;

(18) šiuolaikinė žurnalistų apsaugos sistema turėtų apimti nuolatinį visų su žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsauga susijusių subjektų kompetencijos ir įgūdžių tobulinimą ([42]). vykdant teisėsaugos institucijų mokymo veiklą galima padidinti policijos pajėgų informuotumą ir dėmesingumą užtikrinant žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų saugumą. Teismams ir prokuratūrai taip pat reikėtų rengti specialius mokymo kursus, kurie padėtų jiems geriau suprasti, pavyzdžiui, tarptautinius saviraiškos laisvės, galimybės gauti informaciją ir žurnalistų saugumo standartus ([43]). Mokymas taip pat yra labai svarbus skatinant taikyti veiksmingiausius metodus, kuriais būtų užkirstas kelias fiziniams ir internetiniams išpuoliams prieš žurnalistus, o mokymo dalyviams turi būti suteiktos tinkamos priemonės, kad jie galėtų kovoti su tokiomis grėsmėmis. Reikėtų skatinti žurnalistų, žurnalistų asociacijų, interneto platformų ir teisėsaugos atstovų bendradarbiavimą. Žiniasklaidos bendrovės taip pat gali suteikti daugiau galimybių žurnalistams, įskaitant asmenis, kurių užimtumo forma yra nestandartinė (laisvai samdomus, savarankiškai dirbančius žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus), reguliariai rengdamos mokymus saugos klausimais, taip pat rengdamos rizikos analizę, veiklos planus ir diegdamos pranešimų po incidentų teikimo sistemas. Šiems įgūdžiams ugdyti reikia specialaus ir dažnai brangiai kainuojančio mokymo, kurį paprastai gali sau leisti tik didelės ir gerai žinomos naujienų tarnybos. Todėl mažesnėms žiniasklaidos priemonėms gali prireikti finansinės pagalbos. Jos gali prireikti ir laisvai samdomiems, savarankiškai dirbantiems žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, nes jie dažnai turi mokytis savo iniciatyva. Taip pat reikėtų pabrėžti, kaip svarbu mokyti ir faktų tikrintojus, kurie atlieka svarbią funkciją naujienų žiniasklaidos aplinkoje;

(19) ekonominiai COVID-19 padariniai išryškino būtinybę užtikrinti saugias ir tinkamas žurnalistų darbo sąlygas. Ypatingai pažeidžiami tapo laisvai samdomi žurnalistai, kurių pajamų šaltiniai nėra stabilūs, o socialinė apsauga yra menka arba jos visai nėra. Žurnalistų apsaugos sistema turėtų būti užtikrinamos oficialios ir veiksmingos galimybės visiems žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, įskaitant asmenis, kurių užimtumo forma yra nestandartinė, gauti tinkamą socialinę apsaugą pagal 2019 m. lapkričio 8 d. Tarybos rekomendaciją ([44]). Tai susiję ne tik su pajamų rėmimo mechanizmų prieinamumu, bet ir su veiksminga ir nediskriminacine galimybe gauti kitų formų socialinę apsaugą, pavyzdžiui, atostogų ar tėvystės grasinimų susidoroti fiziškai ir užpuolimų, kurie tragiškiausiais atvejais gali baigtis nužudymu, rizika, kaip matyti iš pastarųjų kelerių metų įvykių Europoje. Valstybės narės raginamos stiprinti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų, kurių darbo rėmimo priemonėmis;

(20) tiriamosios žurnalistikos atstovai atlieka svarbų vaidmenį kovojant su organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir ekstremizmu. Jų darbas susijęs su ypač didele sritis – su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija susiję klausimai, apsaugos priemones. Be to, valstybės narės turėtų veiksmingai naudotis visomis turimomis tarpvalstybinio bendradarbiavimo priemonėmis, kad galėtų greitai ištirti nusikaltimus prieš žurnalistus, tapusius organizuoto nusikalstamumo aukomis, ir užtikrinti, kad atsakingi asmenys būtų skubiai patraukti atsakomybėn;

(21) žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai vis dažniau patiria išpuolių ir priekabiavimą per protestus ir demonstracijas. Tokių renginių metu kai kurie žurnalistai gali susidurti su privačių asmenų išpuoliais, pradedant fiziniais užpuolimais, smurtu ir žodiniu užgauliojimu, baigiant išpuoliais prieš jų įrangą. Kartais jie taip pat gali nukentėti nuo teisėsaugos institucijų veiksmų, pavyzdžiui, būti savavališkai sulaikyti ir tardomi ar neproporcingai apkaltinti baudžiamosiose bylose ([45]). Todėl reikia veiklos sprendimų ir mokymo, kad būtų užtikrintas žurnalistų saugumas per protestus, sumažinta galimai nepagrįstų ar neproporcingų veiksmų rizika ir garantuota veiksminga teisėsaugos pajėgų teikiama apsauga. Visų pirma nepriklausomi ryšių palaikymo pareigūnai galėtų užtikrinti, kad teisėsaugos institucijos palaikytų ryšius su žurnalistais demonstracijų metu, ir galėtų veikti kaip pirmieji kontaktiniai

([41]) JOIN(2020) 8 *final*, 2020 m. birželio 10 d.

([42]) Valstybės narės galėtų teikti paraiškas šiems mokymo moduliams gauti pagal tarptautinių organizacijų, pavyzdžiui, Europos Tarybos ar UNESCO, mokymo pasiūlymus. Valstybės narės, kurios nusprendžia pačios rengti mokymo modulius, turi užtikrinti, kad jų turinys atitiktų Europos standartus, be kita ko, semtis įkvėpimo iš tarptautinių organizacijų siūlomų mokymo modulių.

([43]) Pvz., UNESCO atviri masinio nuotolinio mokymo kursai teisėjams ir teismų darbuotojams apie tarptautinius saviraiškos laisvės ir žurnalistų saugumo standartus.

([44]) 2019 m. lapkričio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių 2019/C 387/01 (OL C 387, 2019 11 15, p. 1).

([45]) Europos Tarybos žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų saugumo skatinimo platformos organizacijų partnerių metinė realių veiksmų žiniasklaidos laisvei apsaugoti ataskaita (*Wanted! Real action for media freedom in Europe*) (2021);

asmenys, į kuriuos žurnalistai galėtų kreiptis, jei patirtų smurtą ar priekabiavimą. Tokie ryšių palaikymo pareigūnai galėtų būti mokomi rizikos valdymo ir mažinimo per viešus susirinkimus metodų, taip pat teikti pirmines konsultacijas dėl teisinių teisių gynimo priemonių, kuriomis gali pasinaudoti žurnalistai, nukentėję nuo smurto per protestus ar demonstracijas;

(22) skaitmeninis saugumas ir saugumas internete tapo vienu iš svarbiausių žurnalistų rūpesčių. Dažnai vykdomos prieš žurnalistus nukreiptos šmeižto kampanijos, jie dažnai juodinami internete. Tokia padėtis verčia itin susirūpinti tada, kai tokius išpuolius inicijuoja politikai ar įtakingi visuomenės veikėjai ([46]). Sinchronizuotos trolių ir botų atakos prieš žurnalistus, įsilaužimas į elektroninį paštą, interneto apribojimai ar kibernetinės patyčios yra keli internetinių išpuolių prieš žurnalistus ir jų šaltinius pavyzdžiai. Itin susirūpinti verčia žurnalisčių saugumas. Žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai tampa ne tik neapykantos kurstymo internete ([47]) ir grasinimų fiziniu smurtu taikiniais, bet gali būti ir neteisėtai stebimi ([48]), įskaitant per policijos atliekamus tyrimus, kurie gali pakenkti žurnalistų šaltinių apsaugai. Todėl, siekiant apsaugoti žurnalistų ryšių konfidencialumą, labai svarbu garantuoti mobiliųjų ryšių įrenginių kibernetinį saugumą ir užtikrinti, kad žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai nebūtų neteisėtai sekami ar stebimi internete. Valstybių narių institucijos, atsakingos už žiniasklaidą, interneto teisėsaugą ir kibernetinį saugumą, turėtų imtis atitinkamo vaidmens skaitmeniniam saugumui užtikrinti;

(23) asmens duomenų, surinktų naudojant sekimo ar stebėjimo priemones, tvarkymas turi atitikti atitinkamai Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 ([49]) – ir Duomenų apsaugos teisėsaugos srityje direktyvą – Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/680 ([50]). Nacionalinės duomenų apsaugos institucijos ir teismai yra svarbiausi veikėjai užtikrinant veiksmingą šių teisės aktų vykdymą;

(24) žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai turėtų įgyti skaitmeninių įgūdžių, kad sustiprintų savo kibernetinį atsparumą ir galėtų geriau atremti kibernetines grėsmes. Būtina skatinti veiksmingą žiniasklaidos savireguliavimo įstaigų, žurnalistų asociacijų ir sektoriaus atstovų, taip pat valstybių narių valdžios institucijų dialogą žiniasklaidos, interneto teisėsaugos ir kibernetinio saugumo srityse, visų pirma siekiant ugdyti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų skaitmeninius įgūdžius, pavyzdžiui, rengiant tikslinį mokymą ([51]);

(25) remiantis statistiniais duomenimis, žurnalistėms grasinama dažniau nei jų kolegoms vyrams ([52]), jos patiria priekabiavimą internete, grasinimus išprievartauti ir nužudyti, taip pat neapykantos kurstymą dėl lyties. Šie išpuoliai kartais yra organizuotų kampanijų, kuriomis siekiama diskredituoti arba nutildyti žurnalistes, rezultatas. Tai gali lemti savicenzūrą, pasitraukimą iš internetinių bendruomenių ar net sprendimą atsisakyti profesijos ([53]). Tyrimais

([46]) 2021 m. Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita.

([47]) Siekdama užkirsti kelią neapykantą kurstančių kalbų plitimui internete ir kovoti su šiuo reiškiniu, 2016 m. gegužės mėn. Komisija su didelėmis interneto platformomis susitarė dėl Kovos su neapykantos kurstymu internete elgesio kodekso. Komisija taip pat siekia išplėsti ES nusikaltimų sąrašą ir į jį įtraukti neapykantą kurstančią kalbą ir neapykantos nusikaltimus.

([48]) https://forbiddenstories.org/fr/case/le-pegasus-project/

([49]) 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1).

([50]) 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016 5 4, p. 89).

([51]) Kaip numatyta Europos demokratijos veiksmų plane, Komisija taip pat įsipareigojo skatinti tvarų finansavimą projektams, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama teisinei ir praktinei pagalbai žurnalistams ES ir kitose šalyse, įskaitant žurnalistų mokymą saugumo ir kibernetinio saugumo klausimais ir diplomatinę paramą.

([52]) Pvz. Europos Tarybos žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų saugumo skatinimo platformos organizacijų partnerių metinė ataskaita (2021), https://rm.coe.int/final-version-annual-report-2021-en-wanted-real-action-for-media-freed/1680a2440e; *Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts*, UNESCO (2020) https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136; *Resource Guide on the Safety of Female Journalists Online*, OSCE (2020), https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/468861.

([53]) ICFJ-UNESCO *Global Study*: *Online violence Against Women Journalists* ir 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaita, žr. https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/.

taip pat įrodyta, kad tokio pobūdžio priekabiavimas internete, grasinimai ir neapykantos kurstymas taip pat labai dažnai nukreipti prieš žurnalistus, priklausančius mažumų grupėms, kilusius iš migrantų šeimų arba rengiančius pranešimus susijusiais klausimais ([54]). Žurnalistės, rengiančios pranešimus lyčių ir lygybės klausimais, ypač dažnai susiduria su grasinimais ir kerštavimu ([55]);

(26) remiantis turimais duomenimis, smurtas dėl lyties tebėra paplitęs visoje Europoje ([56]). Tačiau vis dar trūksta išsamių duomenų apie smurtą prieš žurnalistes, mažumų grupėms priklausančius žurnalistus ar žurnalistus, rengiančiu pranešimus lygybės klausimais. Valstybės narės, sektoriaus atstovai, pilietinė visuomenė ir mokslininkai turėtų bendradarbiauti, kad gautų daugiau žinių apie tokio pobūdžio smurtą. Tą būtų galima pasiekti ir skatinant nacionalines už lygybės klausimus atsakingas įstaigas reguliariai teikti informaciją apie tokių žurnalistų padėtį;

(27) žiniasklaidos sektoriuje moterims vis dar nepakankamai atstovaujama – dar nedaug jų užima vadovaujančias ir aukščiausių vadovų pareigas, taip pat vyriausiųjų redaktorių pareigas ([57]). Be to, naujienų tarnybose gali būti diskriminuojamos žurnalistės, mažumų grupėms priklausantys žurnalistai arba žurnalistai, kurie rengia pranešimus lygybės klausimais. Todėl būtina imtis priemonių, kuriomis būtų didinama lygybė ir įtrauktis žiniasklaidos sektoriuje, ir užtikrinamos lygios darbo galimybės ir saugi bei įtrauki darbo aplinka ([58]). Sprendžiant visų formų smurto, priekabiavimo ir diskriminacijos žiniasklaidos sektoriuje problemą svarbus vaidmuo tenka ir reguliariam valstybių narių, žurnalistų atstovų ir žiniasklaidos savireguliavimo įstaigų dialogui bei kolektyvinėms sutartims;

(28) šioje rekomendacijoje pripažįstamas svarbus pilietinės visuomenės organizacijų ir naujienų organizacijų vaidmuo sprendžiant priekabiavimo, grasinimų ir neapykantos kurstymo, taip pat žurnalisčių, mažumų grupėms priklausančių žurnalistų arba žurnalistų, rengiančių pranešimus lygybės klausimais, diskriminacijos problemą. Svarbu remti pilietinės visuomenės organizacijų iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti informuotumą, remti ir įgalinti šiuos žurnalistus. Tas pats pasakytina ir apie iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti naujienų organizacijas dalytis žiniomis ir gerąja patirtimi;

(29) Komisija reguliariai palaikys dialogą su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis atitinkamuose forumuose, visų pirma Europos naujienų žiniasklaidos forume, ir atidžiai stebės visus veiksmus, kurių valstybės narės imsis priėmus šią rekomendaciją. Kontaktinių asmenų teisinės valstybės klausimais tinklas taip pat galėtų aptarti klausimus, susijusius su žurnalistų saugumu, platesniame teisinės valstybės principo taikymo kontekste. Ne vėliau kaip per 18 mėnesių nuo rekomendacijos priėmimo, o paskui paprašius, valstybės narės turėtų pateikti Komisijai visą svarbią informaciją, kurios būtų pagrįstai tikimasi, kad Komisija galėtų stebėti, kaip laikomasi rekomendacijos. Komisija ketina vertinti, kaip valstybės narės įgyvendina šią rekomendaciją, ir parengti pagrindinius veiklos rodiklius, susijusius su, pvz.: perspėjimais Europos Tarybos platformoje žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti; atsaku į tokius perspėjimus; neišspręstomis ir išspręstomis bylomis teismo procesuose dėl nusikaltimų prieš žurnalistus; atitinkamų ES įstaigų dalyvavimu tuose procesuose ir valstybių narių vykdomais projektais bei veiksmais, skirtais žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams remti. Remdamasi surinkta informacija ir visa kita turima informacija ([59]), Komisija įvertins šios rekomendacijos poveikį ir nustatys, ar reikia imtis papildomų priemonių žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugai, saugumui ir įgalėjimui užtikrinti;

(30) ši rekomendacija skirta valstybėms narėms. Šia rekomendacija taip pat raginamos vadovautis ES šalys kandidatės ir potencialios kandidatės, taip pat ES kaimynystės politikos šalys,

([54]) IPI, *Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists*.
([55]) UNESCO, *The Chilling: Global trends in online violence against women journalists*.
([56]) Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), *Smurtas prieš moteris. ES masto tyrimas* (2014). FRA, *Nusikalstamumas, saugumas ir aukų teisės* (2021).
([57]) 2020 ir 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija pagal socialinės įtraukties rodiklį praneša apie didelę riziką, susijusią su moterų galimybėmis naudotis žiniasklaidos priemonėmis.
([58]) Rengiamos UNESCO gairės ir rekomendacijos naujienų tarnyboms, kaip užkirsti kelią smurtui prieš žurnalistes ir kovoti su juo, ir 2019 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl smurto ir priekabiavimo C190, kurioje daugiausia dėmesio skiriama smurtui ir priekabiavimui darbo aplinkoje.
([59]) Tarptautinių organizacijų ir įstaigų, pavyzdžiui, Europos Tarybos ir Venecijos komisijos, parengtos ataskaitos ar nuomonės.

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

REKOMENDACIJOS TIKSLAS

1. Šioje rekomendacijoje valstybėms narėms pateikiama gairių, kaip imtis veiksmingų, tinkamų ir proporcingų priemonių žurnalistų apsaugai, saugumui ir įgalėjimui užtikrinti, visapusiškai laikantis ES pagrindinių teisių chartijos, visų pirma žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo, teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę, teisės į asmens neliečiamybę, teisės į laisvę ir saugumą bei teisės į nediskriminavimą principų, taip pat kitų taikytinų ES teisės nuostatų, tarptautinių standartų ir valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų.

2. Ši rekomendacija grindžiama pažanga, padaryta vykdant nacionalinio, ES ir tarptautinio lygmens politiką ir paramos veiklą, kuria siekiama užtikrinti žurnalistų apsaugą, saugumą ir įgalėjimą, skatinti ir užtikrinti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, ir joje ši pažanga įtvirtinama.

3. Ši rekomendacija nepažeidžia valstybių narių teisių ir pareigų imtis priemonių žurnalistų saugumui didinti pagal nacionalines teisines sistemas, profesinius standartus, gaires ir protokolus.

BENDROSIOS REKOMENDACIJOS DĖL ŽURNALISTŲ APSAUGOS, SAUGUMO IR ĮGALĖJIMO UŽTIKRINIMO VISOJE ES

Veiksmingas ir nešališkas nusikalstamų veikų tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas

4. Valstybės narės turėtų nešališkai, nepriklausomai, veiksmingai, skaidriai ir laiku tirti visas nusikalstamas veikas, įvykdytas prieš žurnalistus, nesvarbu, ar jos įvykdytos internetu, ar realiame gyvenime, ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už jas, visapusiškai naudodamosi galiojančiais nacionaliniais ir Europos teisės aktais, kad būtų užtikrinta pagrindinių teisių apsauga ir konkrečiose bylose būtų greitai įvykdytas teisingumas, taip pat užkirstas kelias nebaudžiamumo už išpuolius prieš žurnalistus kultūrai.

5. Valstybės narės skatinamos bendradarbiauti su kitomis valstybėmis narėmis, o prireikus – su tarptautinėmis institucijomis ir su jomis dalytis informacija, ekspertinėmis žiniomis ir geriausia patirtimi dėl su žurnalistų saugumu susijusių atvejų. Atitinkamais atvejais valstybės narės skatinamos į bylų dėl prieš žurnalistus įvykdytų nusikaltimų nagrinėjimą įtraukti kompetentingas Europos institucijas, pavyzdžiui, Europolą ir Eurojustą.

Teisėsaugos institucijų, žurnalistų ir žurnalistams atstovaujančių asociacijų bendradarbiavimas

6. Valstybės narės turėtų įsteigti savo policijos pajėgų ir (arba) saugumo tarnybų atstovų, teismų, vietos valdžios institucijų ir žiniasklaidos institucijų, įskaitant žurnalistų asociacijas ir sąjungas bei žiniasklaidos savireguliavimo įstaigas, koordinavimo centrus ir sukurti bendradarbiavimo protokolus. Valstybės narės raginamos skatinti nuolatinį teisėsaugos institucijų ir žurnalistų dialogą dėl grasinimų žurnalistams ir išpuolių prieš juos prevencijos ir kovos su jais būdų, įtraukiant žiniasklaidos savireguliavimo įstaigas. Valstybės narės skatinamos dalytis geriausia tokių koordinavimo ir bendradarbiavimo priemonių patirtimi.

7. Valstybės narės turėtų laiku suteikti veiksmingą asmeninę apsaugą žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, kurių saugumui kyla realus fizinio užpuolimo pavojus, susijęs su jų darbu. Visų pirma, valstybės narės turėtų skubiai suteikti asmeninės apsaugos priemones tiriamosios žurnalistikos atstovams ir žurnalistams, kurių darbo sritis susijusi su korupcijos, organizuoto nusikalstamumo ar terorizmo temomis ir kurie pranešė policijai apie grasinimus. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas žurnalisčių ir mažumų grupėms priklausančių žurnalistų asmeninėms apsaugos priemonėms, įskaitant apsaugos orderių naudojimą. Taip pat reikėtų atidžiai apsvarstyti specialių apsaugos priemonių taikymą atitinkamų žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų artimiesiems.

Nepriklausomi reagavimo ir paramos mechanizmai

8. Valstybės narės, bendradarbiaudamos su žurnalistų atstovais, turėtų remti specializuotų tarnybų – greitojo reagavimo mechanizmų, teikiančių teisines konsultacijas, psichologinę pagalbą ir prieglobstį žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, kuriems grasinama, kūrimą. Šios specializuotos paramos tarnybos taip pat turėtų veikti kaip informacijos centrai ir skubios pagalbos linijos.

9. Informacijos centrai taip pat turėtų teikti tinkamą paramą žurnalistams ir naujienų tarnyboms, kad jie galėtų kovoti su internetiniais grasinimais žurnalistams ir priekabiavimu prie jų, įskaitant grasinimus ir priekabiavimą dėl jų lyties, seksualinės orientacijos, etninės ar socialinės kilmės arba kitų Chartijos 21 straipsnyje išvardytų priežasčių.

10. Tokios specializuotos paslaugos turėtų būti nemokamos ir visiškai nepriklausomos nuo teisėsaugos institucijų. Valstybės narės turėtų informuoti žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus apie turimus informacijos centrus ir paramos tarnybas ir yra raginamos sukurti specialias interneto svetaines, kuriose informacija apie juos būtų paprastai pristatyta ir būtų patogi naudoti. Informacijos centrai ir paramos tarnybos turėtų būti prieinami neįgaliesiems. Valstybės narės turėtų padėti šiems informacijos centrams bendradarbiauti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu.

Galimybė patekti į renginių vietas ir informacijos šaltinius

11. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad valdžios institucijos ir įstaigos užtikrintų skaidrias, sąžiningas ir nediskriminacines sąlygas ir procedūras žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams dalyvauti spaudos konferencijose ir panašiuose renginiuose bei užduoti klausimus juose, taip pat suteiktų jiems galimybę susipažinti su valdžios institucijų ir įstaigų turimais dokumentais ir kita informacija, be kita ko, skaitmeninėmis priemonėmis. Viešosios institucijos turėtų turėti aiškiai identifikuojamus informacijos centrus, kuriuose būtų galima lengvai gauti dokumentus elektroninėmis priemonėmis.

12. Visos valstybės narės raginamos prisijungti prie Europos Tarybos konvencijos dėl teisės susipažinti su oficialiais dokumentais ir įgyvendinti jos standartus, taip pat iš Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos kylančius standartus. Visų pirma valstybės narės turėtų užtikrinti, kad nacionalinės administracinės procedūros, skirtos susipažinti su dokumentais, nebūtų sudėtingos ir kad prašymai susipažinti su informacija būtų nagrinėjami be reikalo nedelsiant, laikantis geriausių administracinių standartų. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad sprendimai, kuriais atsisakoma leisti susipažinti su dokumentais ar informacija, būtų tinkamai pagrįsti. Nacionalinių teismų sprendimai, susiję su bylomis dėl galimybės susipažinti su informacija, turi būti vykdomi greitai.

13. Valstybės narės turėtų taikyti akreditavimo procedūras tik tais atvejais, kai yra realus ir pagrįstas poreikis apriboti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų, dalyvaujančių konkrečiame oficialiame renginyje, skaičių. Kai taikoma, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų valdžios institucijos numatytų aiškias, skaidrias ir nediskriminacines akreditavimo procedūras visiems atitinkamiems asmenims ir organizacijoms, įskaitant žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad akredituoti žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų nebūtų atsisakoma vien dėl jų profesinės priklausomybės.

14. Valstybės narės neturėtų nustatyti griežtų formalių sąlygų, susijusių su žurnalistų pažymėjimais ir kitais dokumentais, naudojamais žurnalisto profesiniam statusui patvirtinti. Valstybės narės taip pat turėtų užtikrinti, kad jų teisėsaugos institucijos ir viešojo administravimo atstovai žinotų apie visas žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams taikomų akreditavimo procedūrų rūšis, kad būtų kuo labiau sumažinta rizika, jog bus atsisakyta juos pripažinti.

Mokymas

15. Valstybės narės raginamos skatinti nuolatinį visų asmenų, kurių profesija susijusi su žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsauga, kompetencijos ir įgūdžių tobulinimą. Visų pirma valstybės narės turėtų parengti ir pateikti mokymo modulius teisėsaugos institucijoms, teisėjams ir prokurorams, taip pat visoms atitinkamoms su skaitmeniniu saugumu susijusioms institucijoms.

16. Valstybės narės turėtų remti žiniasklaidos savireguliavimo įstaigų, žurnalistų asociacijų ir sektoriaus atstovų mokymo veiklą, ypač rengiant mokymo modulius smurto prieš žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus ir priekabiavimo prie jų prevencijos ir kovos su šiais reiškiniais klausimais, visų pirma mokymo modulius, skirtus žurnalistėms, mažumų grupėms priklausantiems žurnalistams ir žurnalistams, rengiantiems pranešimus lygybės klausimais. Tokius mokymo modulius reikėtų rekomenduoti naujienų tarnybų vadovams, kad jie įgytų įgūdžių veiksmingai užkirsti kelią priekabiavimui, grasinimams ir smurtui, taip pat ir darbo vietoje, ir su jais kovoti bei padėti nuo jų nukentėjusiems darbuotojams.

17. Valstybės narės raginamos skatinti ir remti žiniasklaidos bendrovių rengiamus vidinius mokymus, specialiai pritaikytus žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, įskaitant asmenis, kurių užimtumo forma yra nestandartinė, visų pirma temomis, susijusiomis su būtinąja fizinių ir internetinių ekstremaliųjų situacijų valdymo tvarka. Tai galėtų apimti jų žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams skirtą vidaus rizikos analizę ir saugos protokolus. Tokiuose protokoluose žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams visų pirma turėtų būti pateikti aiškūs nurodymai, kaip elgtis kritinėse situacijose. Saugos protokolai turėtų aprėpti ir neįgaliuosius, o mokymai turėtų būti prieinami neįgaliems žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams.

Ekonominė ir socialinė apsauga

18. Valstybės narės turėtų padėti kurti palankią profesinę aplinką žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams, įskaitant asmenis, kurių užimtumo forma yra nestandartinė, užtikrindamos galimybę naudotis oficialiomis ir veiksmingomis socialinės apsaugos ir kitomis praktinėmis paramos priemonėmis. Visų pirma valstybės narės turėtų nuolat stengtis didinti galimybes naudotis socialine apsauga nuo nedarbo, ligos, invalidumo, neįgalumo ir profesinės rizikos, taip pat pensijų sistemomis. Tokios galimybės turėtų būti didinamos užtikrinant privalomą darbuotojų dalyvavimą, neatsižvelgiant į jų darbo santykių rūšį, ir bent jau savanorišką savarankiškai dirbančių asmenų dalyvavimą.

KONKREČIOS REKOMENDACIJOS DĖL ŽURNALISTŲ APSAUGOS IR SAUGUMO PER PROTESTUS IR DEMONSTRACIJAS

Žurnalistų vaidmuo per protestus ir demonstracijas

19. Valstybės narės turėtų pripažinti žurnalistų vaidmenį viešų susirinkimų, protestų ir demonstracijų metu teikiant visuomenei informaciją apie tokius įvykius ir turėtų užtikrinti, kad žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai tokių renginių metu galėtų dirbti saugiai ir be apribojimų. Valstybės narės turėtų reguliariai rengti mokymus teisėsaugos institucijoms, kad jos galėtų geriau užtikrinti visuomenės saugumą ir kartu apsaugoti žurnalistus ir netrukdyti jiems pranešti informaciją.

Standartinės veiklos procedūros ir rizikos mažinimo strategijos

20. Valstybės narės turėtų palaikyti ryšius su savo teisėsaugos institucijomis ir nustatyti veiksmingas standartines veiklos procedūras arba rizikos mažinimo strategijas, kad apsaugotų žurnalistus, kurie praneša apie protestus ir demonstracijas. Reikėtų konsultuotis su žurnalistų atstovais, žiniasklaidos savireguliavimo įstaigomis ir pilietinės visuomenės atstovais, turinčiais atitinkamų ekspertinių žinių, siekiant nustatyti rizikos sritis, įskaitant susijusias su galimu žurnalistų informavimo veiklos ir teisėsaugos institucijų darbo konfliktu.

Žurnalistų ir teisėsaugos institucijų bendravimas prieš protestus ir demonstracijas ir jų metu

21. Valstybės narės turėtų stengtis užtikrinti veiksmingą žurnalistų ir teisėsaugos institucijų bendravimą per protestus ir demonstracijas. Todėl valstybės narės raginamos paskirti ryšių palaikymo pareigūnus, kurie būtų atsakingi už tai, kad teisėsaugos institucijos aiškiai informuotų žurnalistus apie saugumo priemones, kurių turi būti imtasi viešų susirinkimų metu. Jei įmanoma, tokie ryšių palaikymo pareigūnai prieš planuojamus protestus ar demonstracijas turėtų informuoti žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus apie galimus pavojus.

Žurnalistų vizualinio identifikavimo per protestus ir demonstracijas metodai

22. Valstybės narės turėtų bendradarbiauti su žurnalistų atstovais ir žiniasklaidos savireguliavimo įstaigomis, kad būtų nustatyti veiksmingi ir tinkami žurnalistų identifikavimo per protestus ir demonstracijas metodai. Toks bendradarbiavimas galėtų apimti ir susitarimą dėl vizualinio identifikavimo formų siekiant apie tokius susirinkimus pranešančius žurnalistus ir kitus žiniasklaidos specialistus išskirti iš kitų dalyvių, jei toks identifikavimas nekelia dar didesnio pavojaus žurnalistams ir netrukdo jiems dirbti.

Reguliarus dialogas ir ataskaitų teikimas

23. Valstybės narės turėtų skatinti nuolatinį ir reguliarų teisėsaugos institucijų ir žurnalistų asociacijų keitimąsi nuomonėmis, siekdamos užtikrinti, kad teisėsaugos institucijų taikomos apsaugos priemonės būtų veiksmingos ir nepagrįstai netrukdytų žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams pranešti apie protestus ar demonstracijas. Valstybės narės turėtų skatinti savo teisėsaugos institucijas rengti nacionaliniu lygmeniu skelbtinas ataskaitas apie konkrečius veiksmus, kurių imtasi siekiant padidinti žurnalistų saugumą per protestus ir demonstracijas.

KONKREČIOSIOS REKOMENDACIJOS DĖL SAUGUMO INTERNETE UŽTIKRINIMO IR SKAITMENINIO ĮGALĖJIMO

Bendradarbiavimas su valdžios institucijomis ir sektoriumi

24. Valstybės narės turėtų numatyti, kad nacionalinės ir žiniasklaidos reguliavimo institucijos ar įstaigos ir kitos kompetentingos reguliavimo institucijos ar įstaigos, atsakingos už interneto teisėsaugą ir kibernetinį saugumą, įsteigtų specialias darbo grupes, kurios rinktų informaciją ir kauptų geriausią patirtį, susijusią su internetinių išpuolių ir grasinimų žurnalistams prevencija. Valstybės narės turėtų numatyti, kad tokios institucijos reguliariai teiktų nustatytų faktų ataskaitas, kuriose būtų vertinamas nacionalinių kovos su kibernetiniais išpuoliais prieš žurnalistus priemonių veiksmingumas. Ataskaitose ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas žurnalisčių, mažumų grupėms priklausančių žurnalistų ir žurnalistų, rengiančių pranešimus lygybės klausimais, padėčiai ir, jei turima, turėtų būti pateikiami pagal lytį suskirstyti statistiniai duomenys. Valstybės narės turėtų skatinti nuolatinį tokių institucijų ir žiniasklaidos savireguliavimo įstaigų, žurnalistų asociacijų, sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų dialogą, visų pirma siekdamos didinti žurnalistų kibernetinį sąmoningumą ir gerinti jų skaitmeninius įgūdžius, kad jie galėtų imtis savisaugos priemonių.

Bendradarbiavimas su interneto platformomis ir pilietine visuomene

25. Valstybės narės raginamos skatinti interneto platformų ir jų teritorijoje veikiančių organizacijų ar įstaigų, turinčių konkrečios patirties kovojant su grasinimais žurnalistams, priekabiavimu prie jų ir neapykantos jiems kurstymu, bendradarbiavimą, pavyzdžiui, skatinant jų, kaip patikimų pranešėjų, vaidmenį. Valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su interneto platformomis, turėtų skatinti puoselėti skaitmeninę aplinką, kurioje būtų neleidžiama naudoti internetinių paslaugų išpuoliams prieš žurnalistus, visų pirma rengti strategijas, skirtas kovoti su organizuotais išpuoliais. Valstybės narės turėtų raginti internetinių paslaugų teikėjus didinti visų priemonių, kurias jie taiko konkrečioms žurnalistams kylančiomis grėsmėms šalinti, skaidrumą.

Apsauga nuo sekimo internete

26. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų visapusiškai įgyvendintos Europos ir nacionalinės teisinės sistemos, kuriomis reglamentuojamas ryšių konfidencialumas ir privatumas internete, siekdamos užtikrinti, kad žurnalistai ir kiti žiniasklaidos specialistai nebūtų neteisėtai sekami ar stebimi internete. Valstybių narių reagavimo į kompiuterių saugumo incidentus tarnybos arba kitos kompetentingos institucijos ar įstaigos turėtų parengti ir platinti žurnalistams skirtas kibernetinės higienos gaires. Paprašytos tokios tarnybos turėtų padėti žurnalistams, siekiantiems išsiaiškinti, ar buvo pažeisti jų įrenginiai arba internetinės paskyros, gauti patikimas kibernetinio saugumo ekspertų paslaugas.

KONKREČIOSIOS PAPILDOMOS REKOMENDACIJOS DĖL ŽURNALISČIŲ, MAŽUMŲ GRUPĖMS PRIKLAUSANČIŲ ŽURNALISTŲ AR ŽURNALISTŲ, RENGIANČIŲ PRANEŠIMUS LYGYBĖS KLAUSIMAIS, ĮGALĖJIMO IR APSAUGOS

Žurnalisčių, mažumų grupėms priklausančių žurnalistų ir žurnalistų, rengiančių pranešimus lygybės klausimais, įgalėjimas

27. Valstybės narės turėtų remti iniciatyvas ar projektus, kuriais siekiama įgalinti žurnalistes, mažumų grupėms priklausančius žurnalistus ir žurnalistus, rengiančius pranešimus lygybės klausimais. Valstybės narės raginamos plėtojant tokias iniciatyvas deramai atsižvelgti į pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės, žiniasklaidos įstaigų ir žiniasklaidos sektoriaus požiūrį.

Skaidrumas ir ataskaitų teikimas

28. Valstybės narės raginamos imtis priemonių, kad būtų skaidriau rengiamos ataskaitos ir renkami duomenys apie išpuolius prieš žurnalistes, mažumų grupėms priklausančius žurnalistus ir žurnalistus, rengiančius pranešimus lygybės klausimais, ir jų diskriminaciją. Valstybės narės turėtų skatinti savo nacionalines už lygybės klausimus atsakingas įstaigas reguliariai teikti informaciją apie tokių žurnalistų padėtį.

Lygybė ir įtrauktis žiniasklaidos sektoriuje

29. Valstybės narės turėtų skatinti ir remti veiksmus, kuriais skatinama lygybė ir įtrauktis žiniasklaidos sektoriuje ir naujienų tarnybose. Šiuo tikslu jos turėtų nuolat stengtis užtikrinti, kad žurnalistės, mažumų grupėms priklausantys žurnalistai ir žurnalistai, rengiantys pranešimus lygybės klausimais, turėtų lygias darbo galimybes ir galėtų dirbti saugioje ir įtraukioje aplinkoje.

30. Valstybės narės turėtų palaikyti reguliarų dialogą su žurnalistų ir žiniasklaidos savireguliavimo įstaigų atstovais, kad būtų skatinama lygybė ir įtrauktis naujienų tarnybose ir vykdant atranką į vadovaujamas pareigas žiniasklaidos sektoriuje. Vykdant tokį dialogą daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama paramos mechanizmams, skirtiems žurnalistėms, mažumų grupėms priklausantiems žurnalistams ir žurnalistams, rengiantiems pranešimus lygybės klausimais, kuriems gresia bet kokios formos priekabiavimas ir smurtas. Valstybės narės turėtų remti kolektyvines sutartis, kuriomis siekiama spręsti šiuos klausimus.

Informuotumo didinimo kampanijos ir informacijos pateikimas

31. Valstybės narės raginamos remti iniciatyvas, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijų iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti informuotumą ir organizuoti kampanijas, skirtas smurto prieš žurnalistes, mažumų grupėms priklausančius žurnalistus ir žurnalistus, rengiančius pranešimus lygybės klausimais, ir priekabiavimo prie jų prevencijai ir kovai su šiais reiškiniais, taip pat teikti informaciją, kaip gauti pagalbą ir paramą. Valstybės narės taip pat raginamos remti iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti naujienų žiniasklaidos organizacijas keistis geriausia patirtimi, kad būtų plėtojama veiksminga lygybės politika.

INFORMACIJOS TEIKIMAS, ATASKAITŲ TEIKIMAS IR STEBĖSENA

32. Kad būtų galima stebėti, kokių priemonių ir veiksmų imamasi siekiant praktiškai įgyvendinti šią rekomendaciją, praėjus 18 mėnesių nuo jos priėmimo, o paskui paprašius, valstybės narės turėtų pateikti Komisijai visą svarbią su tokiomis priemonėmis ir veiksmais susijusią informaciją. Šiuo tikslu jos turėtų reguliariai rinkti naujausius ir nuoseklius duomenis ir prireikus sukurti ataskaitų teikimo priemones, kad būtų galima gauti palyginamos informacijos. Duomenys turėtų būti renkami tik analitiniais tikslais.

33. Priemones ir veiksmus, kurių imamasi siekiant praktiškai įgyvendinti šią rekomendaciją, Komisija su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais aptars atitinkamuose forumuose, visų pirma Europos naujienų žiniasklaidos forume. Komisija taip pat atliks vertinimus, kuriuose apžvelgs pažangą, padarytą praktiškai įgyvendinant šią rekomendaciją, remdamasi pagrindiniais veiklos rodikliais ir atsižvelgdama į Komisijos metinių teisinės valstybės principo taikymo ataskaitų išvadas.

ADRESATAI

Ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje 2021 m. rugsėjo 16 d.

Komisijos vardu
Thierry BRETON
Komisijos narys